

mlált BÉTSBŐL Szombaton 17. Féb. 1787.

Itt van mind Fazakástól.

A' szárnyan járó hírek szerént írhattyuk, hogy ennekutánna a' F. Monárkha parantsolatjára minden próba ki-állott Borbélyok; a' Doktorokkal a' gyógyittásnak ugyan azon törvénye es jussa alatt léfznek; ellenben a' Doktoroknakis valamint belső, ugy minden külfő nyavallyákat es febeket gyógyittani szabad léfzen. Kijé lefzsz hát igy a' barátva, szakál, es a' szappanyozó tál? Ezek, mint tudományt nem esmérő dolgok, es inkább szeles; mintsem okos embert illető Mesterfégék; a' földalattvaló világon a' Majom Klimius Miklofól taláztatott Parókások Mühellyébe vitettetnek; es ennekutánna a' ki a' bé-lifztezett tetü filegóriát vakablakokra ofztya; a' szakállatis a' koppasztya. — A' halgatással befédett, es a' látható környülállások alól tsak alig pis-

logató Kerfonésusi hír éppen olyan, mint a' perspe-
ctiva (az üvegvégu-tső); melynek edgyik vége fok-
kal nagyobbak, a' másik fokkal kisebbnek ma-
tattya a' dolgot, mint a' mint van magában. A'
múlt Szeredán jó reggel indulael innen, a' Nemes
Magyar Királyi Testörzok fergéből 2. Kurir t. i.
Kapitány *Sóki*, és Hadnagy *Barisai* Kerfonésus fe-
lé; kiknek a' F. Monárkha talpig arannyos utazó
köntöst készítettet; és a' közönséges hírek szerént,
már edgy uj aranyokkal fénylő nagy erzfénytis
elvitte nek előre; mellyekből folyó következfekből
tsak a' jövő héten szolhatunk bizonyost, addigis a'
F. Tsázfárnak Kerfonésusi uttyát mindenek elmulha-
tatlannak akatják tartani. — Sokakat vigyázóvá tett
azon szorgalmatos élés takarítás, mellyat ő Felsőge
Kassán keresztül Lembergbe téfzen, és már Török
háborútis nézzenek ki némelleyek betölle; de mások
ugy itélnek, hogy ezen készületek tsak a' szükség
meg előzfőre és az ott sekvő Katonák' számára té-
telnének. A' Fő Hadi Prées Gróf *Hadik* Ur ő Ex-
cellentziája a' maga Eszéki jósfágában lévő Tisztel-
felőitől a' napokban edgy bizonyos követ által oly
hírt mondatik vettnek lenni, hogy 100 ezer Török
utazó készülettel vagyon, Krimiafelé közelíteni; mel-
lyet midön a' Gróf jelentett volna a' Monárkának, ez
által költeménynek lenni tartatott. Edgy Pétervárából
vissza indúlt Franzia Követ bizonyosnak lenni erőfői,
hogy a' Tsázfárné Jan. 18-dikán már utban volt. — A'
legbizonyosabb számvevés szerént, II. József' Uralkodá-
fától fogva Béts 26 ezer fejelikkel népesítettet, kik-
nek nagyobb részek Protestáns. A' múlt hónapnak
12-dik napján Erdélyben *Bátsfalván*, *Türkösön*,
és *Tsarnátsfalván* megint egy paraszt zenebona tá-

madott vala. Az itten lévő Lakosok az Urafag' Udva-
 rára névén, a' fogházakat feltörték, és minden foglyo-
 kat elborsították. A' Szolgabíró egy száura utteték,
 és magokkal Szentgyogyre a' Táblára viték, Mint-
 hogy ennek oka még nem nyomoztatott jól-ki; mi
 sem tudunk ennek igaz okával szolgálni; azonban
 az idevaló Árendást vezik némeltyek okúl, ki a'
 Lakosok között némeltyeket éjjeli ágyokból vitetett
 vala fogházra; melyre az afzizonyok a' harangot
 fére vevén, az edgymás' tofzomfzédtségében lévő
 3 Falu felzudult, és segyvert kapott. — Mennél
 okosobbak a' igaz Boltsék; annál bolondabbak a'
 vallás' szina alatt kenyeret irigylő Vakbuzgók! Mo-
 nokkiumból iratik, hogy edgy idevaló Tisz. viselő
 a' múlt hónapnak 24-ik napján, bizonyos alkal-
 matossággal a' mostani vallásbéli jobbitásokat ditsér-
 vén, a' vallás' tisztaságához lassan lassanként
 hozzáragadott rosdák ellen, és nevezetesen az olva-
 fő ellen szolván; hogy ez, ugy mond, a' tudatlan-
 ság' zímere; az idevaló fő Kormányozó' széktől
 szentlég- toróssal vádoltaték, Tisztifégétől meg-
 fosztaték, és olly kemény parantsolatot veve,
 hogy 8. napok alatt Landshutból és Monakhiumból
 végképpen kitakarodjék. — Az isteni tisztelet (igy szól az
 Iró) akár mi módon megyen véghez, tsak hogy
 tiszta szívből származzék, mind szeut és tisztelekre
 méltó; mert ha az édes Atya kisdéd fiatskájának
 tiszteletét jőneven veszi, ha szinte balkezével emelit-
 tís kalapját elotte, és ha jobb-kezével fejét vakarjais
 módon ballal kezet fog, a' tsokoláira, azért meg nem
 veti; az isten sem haragszik azért, ha az egygyügyűeb-
 bek hibáson tisztelikis őtet; azért mind éretlen-
 emberek azok, kik a' hibák' jobbitáért valakit Tiszt-
 ifégétől és Hazájától megfosztanak. — A' 12 ezüst
 Apostolokon 2 nevezetes sikk előtt már a' jelenvaló

Században; edgyik, mikor az örökkévalóságban lévő *Fridrik* háború alkalmatossággal a' Jésuiták' Templomában találván, a' Kristus parantsolatjából széllyel küldötte a' világra, pénzt veretvén belőlök, lássuk a' másikat. Frantzia országban, edgy bizonyos Városban olyan szokás vagyon, hogy ha valamely nevezetes ember meghalálozik, a' 12 Apostolokat, kik ezüst Táblára vagynak kiabrázólva, a' koporsó előtt szokták vinni, mellyért az Apostoloknak 100 forintot szoktak fizetni. A' napokban edgy Frantzia Haditisztnak meghalálozik itten az attya; ki magais nagy Haditiszt lévén, midőn nagy hadi pompával temetnék, a' 12 Apostolok is hivatlan vendégképében megjelenének. A' temetés után edgy ember mégyen a' Tiszthez ily izenettel; hogy a' 12 Apostolok a' 100 forintokért küldötték — mitfoda 100 forintokért? kérdi a' Tiszt — azért Uram, a' mellyért az Apostolok temetési tiszteletet tettek. Ugyé! hiszem megparantsolta ökigyelmeknek a' Kristus, hogy mindent ingyen tselekedjenek — mondja kigyelmed szolgálatomat mind a' 12 Apostolnak, az ő kigyelnek' kellete felet tett fáradságokat, melyszerént az édes Atyánnak utólsó tisztefféget tenni nem sajnállottanak, közönöm, de a' 100 forintra edgy Katonának sokkal több szukfége lévén mint 12 Apostolnak, azt ferher nélkül megnem fizetem. Ferherbe huzaték a' Tiszt, és az Apostolok elveszték a' pert. — Edgy *Pakoff* nevű Muizka kereskedőnek hajói ezer szövevényes vizontagfágok között érkezének-meg a' múlt esztendőben Kamtsatkába. Ezek a' magok uttyokban megint különös eddig esméretlen, oly apró meradekára találának Adámnak, kik között a' legszálafabb legény sem nagyobb 3 nyomnál, mégis oly okos elmével, és természeti ajaundékokkal felruházott

berek — az az emberek — mint mi Európaiak ; kik közzül ezen hajón hoznak edgy párt a' Muszka Tsáfszárénak ajándékba, és nem fokára megérkezéseket várják Pétervárában. — Spanyol országban, a' múlt elztendőben, a' közönséges számvétel szerént 700 ezer emberek hóltanának a' Pestisben ; mely már kezdett vala szünni az ujetztendőben. A' Madriti hirekszerént Kastilliában most már annyira erőt vett, hogy a' földművelésis egészízen megfog ezen Tartományban akadájoztatni. — A' mostani Magyar Országai fő Hadiigazgatónak Gróf *Kinszki József* Urnak mindöszve 16000 R. forint esztendei fizetése. — Borussziában edgy alattomban zúgó háború hir támadott azon-kivül, hogy valaki okát, vagy más környülállásait tudná adni a' dolognak. — A' megbóldogúlt Öreg *Fridriknek* Kintsés-tárjában tsak 100 milliomat találának Berlinben ; de más 47 milliomat Breszlában 12-öt Magdeburgban ; 25-tot Stettinben ; és 16 milliomat Kolbergben. És ezen Kints azért vólt így széllyel osztva, hogy szükfégnek idején mindenütt kész lehessen Táborn mozditani. Ezen Félfégnek nem leg nagyobbak jövedelmei ; de mégis az íratik felölle, hogy egy Európai Udvarnakis, minden költfégén kívül, annyi nem marad meg, mint ennek.

Edgy *Paksi Dániel* nevezetű S. Pataki Kollégyomban tanúlt Magyar ifjú, 1774.-dik esztendőben a' Hollandiai Akadémiákra menvén, minekutánna az erfszény szárazbetegségbe esett vólna, Matrosznak, Tengeri Hajóslegénynek álván, Batáviában maradott, és ott Prokátorságot ért, fokkintset, Szeretsen jobbagyokat és jószágot szerezvén magának, nem régiben atyafainak 's Hazájának látogatásokra ithon járván, a' napokban méne visszsa Bétsenkeresztül, kit most Batáviában *Krájtz Péternek* hívnak. Vagyon Batáviában még

még edgy *Morvay* nevű Kapitány Magyarfi, és edgy *Borosnyai* nevű Doktor. — Mithogy *Semsey András* Urnak a' Héttanácsférfiakból álló Táblára lett lépésével a' F. Királyi Táblán szék urefittetett vala, méltoztatott ő Felsőge *Majláth György* Urat, a' Nagy Szombati D. Táblán eddig volt Assessor a' Királyi Táblára, és ennek helyébe a' N. Szombati Táblára volt Királyi Fisk. Prokaiort *Kéler Sigmund* Urat tenni Assessornak. — Sáros Vármegyének volt V. Ispánnya *T. Desőffi János* Ur az Eperjesi Táblán, Assessorá lett. — Gróf *Vasunkövi Zitsi Károly* Ur, mint Királyi Kiuts-mester, és első V. Préses, nemkülömben *Szentgáli József* Ur, mint a' Györi Kerületnek Kamarai Jövedelmek kiszolgáltatója, ezen hónapnak 6-dikán, a' F. H. Tanátson hűségetek hitekkal petfélék. — V. sármegyében *Hofszil - Pereszteken* ezen hónapnak 2-dikán éjjeli 11 órakor tüz támadván, 103 Házak hammává, és edgy nihány izáz személyek köldusokká lettenek. — A' Birodalombéli Hadi-Kancellária volt Referense *Laszalay* Ur, ki már régtől fogva az alsó Kontignátzióban lakik, napról napra jobban lárváztatik le; és már annyira világosodtak gonosz tselekedetei, hogy a' mostani Uralkodás alatt, méltán első Spionnak mondathatik. Az ország' tserelés alkalmatlóságával edgy fertály elztendo alatt 30 ezer forintot vett, edgy nagy idegeny Urtól, és minden belső titkoknak hannis kereskedő Kalmárjáva tettevalamagát. *Edgy jámbor Izraélitának Orvosi szere a' meghimlőzes ellen.*

— „ Utazásomban (így szól egy Utazó) Lengyel országban egy 'Sidóval kezdettem esmerettséget vetni, kinek neve *Posen Májér Márk* vala. Ezen Férjfiú, az ő fokféle orvosi tudományához és tapasztalásai-

lásához egy különös nyájasságot és a' több Ábrahám-
 maradék utóli meg különözött egyenes emberséget kap-
 tsolván, nekem, ki az emberékkal való jótételben
 eleitől fogva különös gyönyörüséget érzettem, sok
 nyavalyák ellen való orvasságoknak elő beszéllésével
 igen kedveffé tette vele való mulatásomat, olyan or-
 vosi szereket tanulván tőle, a' mellyekkel azután sze-
 rensés kimenetellel éltem szegény felébarátainnak gyó-
 gyításokban, noha nekem az orvosi tudomány nem
 kenyerem. A' többek között a' gyermekek' himlőzé-
 sére térvén beszédűsükkel, így szólla az öreg Izraé-
 lita: Ifjúságomban Ezech. XVI. 4. v. ezt olvastam;
*A' te születésed ilyen vólt: a' melly napon szület-
 téi el nem mettetett a' te köldököd és vízzel meg
 nem moslak, hogy tiszta lenne tested, sem sóval meg
 nem szőrtanák, sem bé nem póllátanak.* Minthogy
 a' Piócia Jéruzálemnek, úgy veti szemeire, mint
 gonoszt, hogy ezt a' szokást a' gyermekeknek szüle-
 tésekor elműrttya, azt a' következőst csináltam, hogy
 valahol Mósesnek olyan Törvényt kellett adni, a'
 mellyben e' fzerént parantolta hogy tselekedjenek
 a' születtekkel. A' Móses Könyveiben semmi nyomát
 nem találtam, hanem egy régi szó-fia-beszédben Trá-
 ditziótan úgy leltam, hogy egy ilyen parantsolator-
 is adott vólna, de a' hozzászólás vele való nem élés
 által sok feledékenységbé ment vólna; és' Móses min-
 den Törvényeinek természeteki okai vőinának, p. o. a'
 Biszno-husnak ételét nem azért tiltotta meg, mintha
 az magában tisztátalan vólna, hanem azért, hogy az
 a' testnek felborsózását és kifokadozását nagyon segí-
 ti, a' mellyre az alatta való Népek nagy hajlandósá-
 ga vólt. Sokáig vizsgáltam az okát, hogy miért rendel-
 hette azt Móses, de fel nem találhattam, úgy hogy
 má: felis hagytam vala vele, a' midon a' Velen-
 tzei Dalmáziába menyén, arról tudósittatám, hogy az

idevaló 'Sidó gyermekek soha sem himlöznek, ám-
bár a' himlős kerefsztyén gyermekekkel társalkodná-
nak. Tovább menvén tudakozódásomban, ugy talá-
lám, hogy az idevaló Sidóknál máinapigis szokásban
van a' szérént tsélekedni a' született gyermekekkel.
Az a' következeit húzám ki annak okáért belölle; hogy
Mófés azért parantsolta volna ezt, hogy a' Gyer-
mekek a' himlőtől meg őriztesse. Én a' himlőt egy
neme gyanánt tartom a' vénüfi nyavallya' matériá-
jának, a' melly a' bőrnek külső színén és a' köldök-
ben szokott lenni, és az anyya' méhéből hozván ma-
gával a' gyermek a' világra, a' testnek lyukaiba, po-
russaiba bé nyomódik, és onnan osztán bizonyos
időben ki-üt. Ha ez a' Matéria, minekelotte a' test-
be bé menne, főval meg dörgöltetik és lemosattatik,
természet szérént következik, hogy a' testbe bé
nem mehet és osztán ki nem üt. Javaslom azért
minden Bábáknak, hogy a' gyermeknek köldökét mind-
járt a' születés után jól ki nyomják, a' bőrét apró
tört főval jól meg dörgöljék és azután tisztán meg
mosják. Negyven esztendei próbák által bizonyosan
meg vagyok abban győzöttetve, hogy a' melly gyer-
mekekkel így bántanak, soha meg nem himlöztenek.
Eddig a' jámbor 'Sidó. Én pedig (igy szól továbbá
az utazó) 16 esztendőktől fogva a' kiknek javasol-
tam, mind hasznoson éltették vele kisdédjeket.
Én nékem a' volt a' szokásom, hogy a' gyermeket
lágy meleg vízben feresztessem meg, a' mellybe va-
lami kevés friss vajatis tétettem. Ha a' himlő bé öl-
tőjának nagy háládatossággal tartozunk, mitsoda em-
lékezetet érdemel ezen 'Sidó Doktor az emberi nem-
zettől, ha ez által ezen ifzonyú nyavallya ki irratik
az emberi társaságból, a' melly sok edgyetlen egye-
ket ragad ki az édes szüléknek kebelekből, és ezer
kedves párokat szakasztel egymástól.